

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolor i kommuner
med låg utbildningsnivå vid Varagårdsskolan i
Bjuvs kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19–20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning avseende med vilken kvalitet Varagårdsskolan arbetar för att genom undervisning och studie- och yrkesvägledning stärka elevernas tillit till den egna förmågan, ge dem möjlighet till utveckling och en bred bild av möjliga studie- och yrkesval. Granskningen omfattar årkurserna 7–9 vid den aktuella skolan.

Skolinspektionen gör bedömningar i förhållande till de kvalitetskriterier som myndigheten satt upp inom det granskade området. Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, utifrån om kvalitetskriterierna uppfylls i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen i normalfallet att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. Skolinspektionen begär därefter en skriftlig redovisning av huvudmannen som visar vilka förbättringsåtgärder skolan vidtagit. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolor i kommuner med låg utbildningsnivå \(skolinspektionen.se\)](https://skolinspektionen.se).

Beslut:

Skolinspektionens bedömningar

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Varagårdsskolan i följande utsträckning:

Bedömningsområde 1: En undervisning som präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt

Skolinspektionen bedömer att lärarna utformar en undervisning som *i flera delar* präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt.

Bedömningsområde 2: Förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt

Skolinspektionen bedömer att rektorn *i flera delar* skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Bedömningsområde 3: Inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *låg utsträckning* integrerar inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval.

Bedömningsområde 4: Förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *låg utsträckning* skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval.

Identifierade utvecklingsområden

Utvecklingsarbeten behöver inledas inom följande delar:

- Lärarna behöver utveckla sin undervisning så att alla elever ges lärarstöd samt stimulans och utmaningar utifrån sina kunskapsmässiga nivåer. Vidare behöver lärarna ge eleverna kontinuerlig återkoppling som innehåller information om sina styrkor och hur de kan utvecklas mot målen.
- Rektorn behöver i högre grad skapa förutsättningar för lärarna att bedriva en undervisning som ger eleverna möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Detta innefattar att utveckla arbetet med att analysera vad som påverkar och orsakar skolans kunskapsresultat som underlag för att utveckla undervisningen samt följa upp och säkerställa att de utvecklingsinsatser som genomförs för att utveckla undervisningen också implementeras i all undervisning som eleverna ges.
- Lärarna behöver utveckla arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen. I detta arbete behöver lärarna i högre utsträckning problematisera och visa på alternativ till traditionella föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund som kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval. Rektorn behöver skapa förutsättningar för detta arbete genom att tydliggöra sina förväntningar, inventera och tillgodose lärarnas behov av kompetensutveckling samt säkerställa att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som en resurs för lärarna i arbetet med integreringen.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **6 oktober 2023** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultatet av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2022:583) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Bedömningsområde 1: En undervisning som präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningen präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterier:

- Lärarna utformar undervisningen utifrån en hög tillit till elevernas förmåga att prestera. Lärarna utformar undervisningen så att alla elever, utifrån deras kunskapsmässiga nivåer, stimuleras och utmanas att nå så långt som möjligt. Vid behov samverkar lärarna och elevhälsan för att möta och stimulera eleverna utifrån deras kunskapsmässiga nivåer.
- Lärarna stärker elevernas tillit till den egna förmågan genom att ge dem uppmuntran och bekräftelse för sina ansträngningar. Lärarna ger kontinuerlig återkoppling till eleverna om hur de ligger till just nu och om hur de kan arbeta för att utvecklas ännu mer. Lärarna ser till att eleverna får uppleva att de gör framsteg och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna utformar en undervisning som i *flera delar* präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna delvis ger eleverna stimulans utifrån deras kunskapsmässiga nivåer. Lärarna använder flera metoder i undervisningen för att möta och stimulera eleverna utifrån sina olika kunskapsnivåer. Alla lärare lyckas dock inte utforma sin undervisning så att eleverna utmanas utifrån sin nivå och alla lärare ger inte eleverna den lärarstöd de är i behov av för att de ska komma vidare i sitt lärande. Vidare samverkar lärarna endast delvis med elevhälsan för att stimulera eleverna utifrån deras olika kunskapsnivåer. Lärarna utformar

undervisningen så att den till viss del ger uttryck för höga förväntningar på elevernas förmåga.

Granskningen visar vidare att lärarna delvis ger eleverna återkoppling och uppmuntran. Lärarna stärker elevernas tillit till den egna förmågan genom att ge dem uppmuntran och bekräftelse för sina ansträngningar och de framsteg de gör, men låter eleverna endast i viss mån få träning i att själva reflektera över och utvärdera sitt lärande för att de ska få syn på sina framsteg. Alla lärare ger inte heller eleverna kontinuerlig återkoppling anpassad till elevernas behov och kunskapsnivåer som innehåller information om hur eleverna kan utvecklas ännu mer.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation till fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Alla lärare lyckas inte ge eleverna stimulans utifrån deras kunskapsmässiga nivåer

Granskningen visar att lärarna delvis stimulerar eleverna utifrån deras kunskapsmässiga nivåer och till viss del ger dem ett aktivt lärarstöd. I intervjuerna ger eleverna och lärarna flera exempel på att lärarna i utformningen av undervisningen använder arbetsmaterial som är anpassat till elever som befinner sig på olika kunskapsnivåer, svårare extrauppgifter och uppgifter "utan tak". Såväl lärarna som eleverna, studie- och yrkesvägledaren, specialpedagogen och rektorn beskriver samtidigt att delar av undervisningen ändå inte ger eleverna stimulans utifrån den nivå de befinner sig på. De beskriver att det finns lärare som i huvudsak riktar sin undervisning till elever som befinner sig på högre kunskapsnivåer och i liten mån möter elever som inte hunnit så långt i sin kunskapsutveckling. Vissa lärare uppger också att det finns undervisning som i huvudsak är anpassad till elever som befinner sig på en lägre kunskapsnivå, där lärarna inte hinner med att utmana elever som har högre kapacitet, och att det därför är svårt för de eleverna att utvecklas så långt som möjligt. Vidare ger lärarna och eleverna flera exempel på undervisning där lärarna på olika sätt ger eleverna lärarstöd, såsom att lärarna går igenom uppgifter i helklass, stannar upp och repeterar, använder bildstöd och förklarar för eleverna på ett sätt som gör att de kommer vidare i sitt arbete. Eleverna ger samtidigt exempel på lärare som inte uppmärksammar elevernas eventuella behov av stöd för att de ska komma vidare, som inte hinner hjälpa alla elever och som inte förklarar på ett sätt som gör att de förstår och kommer vidare. Vissa elever ger också exempel på undervisning där lärarna i högre grad försöker hjälpa elever som visar engagemang för skolarbetet än de elever som inte gör det eller som tycker att lektionsinnehållet är svårt.

Av intervjuer med lärarna och specialpedagogen framgår vidare att lärarna endast delvis samverkar med elevhälsan för att stimulera eleverna utifrån deras nivåer. Elevhälsan, lärarna och studie- och yrkesvägledaren berättar att det finns forum för gemensamma diskussioner kring eleverna i respektive klass och att specialpedagogen ger lärare enskild handledning. Specialpedagogen berättar att de främst för diskussioner kring elever som har behov av stöd, men att hen ibland även initierar diskussioner med lärare om differentierad undervisning och om elever som behöver utmanas på högre kunskapsnivåer. Enligt specialpedagogen är det dock inte alla lärare som tar till sig av råden från elevhälsan, och enligt vissa lärare får de många tips som de inte upplever är applicerbara i undervisningen eller gynnar elevernas utveckling i längden.

Granskningen visar vidare att lärarna delvis utformar undervisningen utifrån en hög tillit till elevernas förmåga att prestera. Av intervjuer med lärarna och eleverna framgår att flera lärare visar höga förväntningar på eleverna i utformningen av undervisningen genom att ge eleverna svårare uppgifter, ställa krav på att bli klara med vissa uppgifter, ge eleverna stort inflytande över sina arbetsuppgifter samt sätta ramar för uppgifterna så att eleverna ska känna att de kan lyckas. Lärarna och eleverna berättar att lärarna i tilltal och bemötande ofta uttrycker höga förväntningar på att eleverna ska nå långt, såsom att de ska nå högre betygssteg. Enligt eleverna lyckas dock vissa lärare inte bemöta dem på ett sätt som stärker deras tillit till sin egen förmåga. De ger exempel på lärare som inte själva visar ett engagemang för sitt undervisningsämne och för eleverna, som inte förstår elevernas behov, och som visar irritation, besvikelse eller ger upp inför situationer när eleverna inte lyckas. Eleverna beskriver att dessa lärare inte når fram till dem med sina förväntningar på ett sätt som stärker dem utan att de då istället upplever förväntningarna vara för höga för att kunna uppnå.

Eleverna får endast delvis bekräftelse för sina ansträngningar och återkoppling kring hur de kan utvecklas

Granskningen visar att lärarna delvis ger eleverna uppmuntran och bekräftelse för sina ansträngningar och de framsteg som de gör. Lärarna och eleverna beskriver att lärarna är generösa med beröm som handlar om elevernas framsteg. Flera lärare berättar att de medvetet försöker uppmärksamma elevers framgångar så mycket som möjligt och eleverna ger flera exempel på att lärarna både i samband med prov och under arbetets gång ger dem beröm när de ansträngt sig för att göra sitt bästa. Av intervjuerna med eleverna och lärarna framgår dock att det skiljer sig åt mellan olika lärare om och i vilken mån eleverna ges träning i att själva reflektera över och utvärdera sitt lärande. Vissa lärare använder sig exempelvis på ett planerat och strukturerat sätt av självvärdering, kamratrespons och tankekartor i undervisningen. Eleverna ger dock exempel på ämnen där sådant inte förekommer utan där de upplever att ansvaret för att se sitt lärande läggs på eleverna själva.

Granskningen visar vidare att alla lärare inte ger eleverna kontinuerlig återkoppling anpassad till elevernas behov och kunskapsnivåer. Lärarna och eleverna berättar att lärarna visar vilka mål de arbetar mot i undervisningen och konkretiserar vad som krävs för att nå olika betygsnivåer. Elever i vissa klasser samt specialpedagogen beskriver att spännvidden mellan i vilken mån lärarna därefter arbetar med återkoppling till eleverna på hur de utvecklas mot målen är stor. Lärarna och elever i vissa klasser ger exempel på lärare som kontinuerligt ger muntlig och skriftlig återkoppling, i helklass och individuellt, på vad eleverna gjort bra och vad de kan göra för att utvecklas ännu mer. Eleverna ger också exempel på lärare som sällan ger dem återkoppling på hur de utvecklas mot målen och som inte preciserar vad det är eleverna gjort bra eller vad de behöver utveckla för att nå längre.

Bedömningsområde 2: Förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterier:

- Rektorn är väl insatt i hur skolans lokala kontext¹ kan prägla skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas förväntningar och inställning till skolarbete. Rektorn agerar vid behov för att förändra en låg förväntansbild. Rektorn försäkrar sig om att skolans personal förmedlar tillit till elevernas förmåga i syfte att stärka elevernas engagemang för skolarbetet.
- Rektorn ser till att det finns ett skolgemensamt utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling. Efter uppföljningar av elevresultat och skolans arbetsprocesser vidtar rektor vid behov åtgärder för att alla elever ska ges möjlighet att nå så långt som möjligt. Rektorn förmedlar att det är skolans ansvar att se till att eleverna ges förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt.

¹ Det omgivande samhället.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *flera delar* skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn verkar för att skapa engagemang för skolarbetet hos personal, vårdnadshavare och elever. Rektorn har god kännedom om skolans lokala kontext och hur den påverkar skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas inställning till skolarbetet. Rektorn arbetar för att motverka en låg förväntansbild genom att verka för ett förtroendefullt samarbete med hemmen och genom att förmedla till personalen att deras bemötande och förväntningar har betydelse för elevernas engagemang och inställning till skolarbetet.

Granskningen visar vidare att rektorn delvis skapar förutsättningar för en undervisning som ger eleverna möjlighet att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Rektorn bedriver ett skolgemensamt utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling där hen involverar skolpersonalen i uppföljning och analys av elevernas kunskapsutveckling. Rektorn följer också upp skolans arbetsprocesser, elevernas kunskapsresultat och efterfrågar elevernas upplevelser av undervisningen. Rektorn analyserar dock i begränsad utsträckning elevernas kunskapsresultat för att ta fram underlag för att utveckla undervisningen, vilket leder till att skolan till viss del saknar underlag för att utveckla undervisningen så att alla elever kan nå så långt som möjligt. Vidare beskriver rektorn att det finns utvecklingsbehov i undervisningen i vissa ämnen, men att dessa för närvarande är svåra att åtgärda på grund av begränsningar i skolans befintliga lokaler.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendationer för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Rektorn skapar engagemang för skolarbetet genom att uppmärksamma den lokala kontextens betydelse

Granskningen visar att rektorn är väl insatt i hur skolans lokala kontext kan prägla skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas förväntningar och inställning till skolarbete. Som exempel berättar rektorn att skolan befinner sig i en kontext där en hög andel av kommuninvånarna har utländsk bakgrund respektive låg utbildningsnivå, att arbetslösheten är hög och att det finns drogproblem i samhället. Rektorn beskriver att dessa faktorer begränsar elevernas möjligheter att få stöd i sitt skolarbete i hemmen och att en negativ inställning till skolan bland vissa vårdnadshavare också tenderar att överföras till eleverna. Rektorn beskriver vidare att hen i samtal med personalen är uppmärksam på om skolans kontext

inverkar på deras inställning och förväntningar på elever och att hen uppmärksammat att det finns tecken på att elevernas inställning och engagemang påverkas, i positiv och negativ bemärkelse, av så kallade kamrateffekter.

Rektorn motverkar en låg förväntansbild och försäkrar sig om att skolans personal förmedlar tillit till elevernas förmåga

Granskningen visar att rektorn arbetar för att motverka en låg förväntansbild genom att förmedla till personalen att deras bemötande och förväntningar har betydelse för elevernas engagemang och inställning till skolarbetet samt genom att verka för ett förtroendefullt samarbete med hemmen. Rektorn ger exempel på att skolan under föräldramöten och olika informationsinsatser försöker kommunicera på ett sätt som gör att de når fram till och engagerar elevernas vårdnadshavare. Rektorn och lärarna berättar också att rektorn under enskilda medarbetarsamtal och gemensamma möten framhåller vikten av att visa höga förväntningar på eleverna. Rektorn beskriver att hen har kännedom om att alla lärare inte uttrycker förväntningar på elever på ett sätt som förmedlar tillit till deras förmåga och som gynnar deras studiemotivation och kunskapsutveckling och att dessa därför ges handledning av elevhälsan. Såväl lärarna och rektorn samt specialpedagogen beskriver att det är svårt för lärarna att kunna anpassa sin undervisning och visa höga förväntningar på alla elever, och att det finns behov av att i högre grad föra gemensamma diskussioner om framgångsrika metoder avseende detta.

Rektorn skapar endast delvis förutsättningar för elevernas möjlighet till kunskapsutveckling

Granskningen visar att rektorn följer upp elevernas kunskapsresultat och skolans arbetsprocesser samt involverar lärarna och övrig personal i uppföljnings- och analysarbetet. Av intervju med rektorn, samt av skolans dokumenterade kvalitetsarbete, framgår att rektorn följer upp elevernas kunskapsresultat i form av exempelvis genomsnittligt meritvärde uppdelat per kön, andelen elever som i alla ämnen nått de betygskriterier som minst ska uppfyllas och behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram. Rektorn berättar också att hen följer upp skolans arbetsprocesser och att skolan under vårterminen 2022 genomförde en större utvärdering av rutinerna gällande arbetet med särskilt stöd och elevhälsans arbete med att stödja lärarna kring arbetsmetoder i undervisningen. Av intervjuer med skolläda och eleverna framgår att rektorn som underlag för att utveckla undervisningen också efterfrågar elevernas synpunkter, exempelvis genom enkäter. Vidare berättar lärarna att rektorn involverar dem i analysarbetet genom att de i sina ämneslag analyserar elevernas kunskapsresultat vid varje terminsslut och därefter delar rektorn sina reflektioner. Rektorn och specialpedagogen ger också exempel på att rektorn i slutet av läsåret involverar personalen i uppföljningar av undervisningens genomförande avseende extra anpassningar, grupparbeten och användandet av digital teknik.

Granskningen visar vidare att rektorn endast delvis analyserar och söker förklaringar till elevers kunskapsresultat för att ta fram underlag för att utveckla undervisningen. Enligt skolledningen, samt den dokumentation huvudmannen inkommit med inför granskningen, jämför rektorn kunskapsresultaten för specifika elever och klasser med deras resultat från föregående termin eller läsår. I intervju med lärarna beskriver de dock skolans analysarbete som grunt. Vissa lärare framhåller att skolan inte analyserar kunskapsresultaten på ett sätt som synliggör vad eleverna faktiskt har svårigheter med, om det finns samma typ av svårigheter i flera ämnen och vilka delar som skolan behöver utveckla i sitt arbete. Lärarna beskriver också att fokus för skolans analyser är att få alla elever att uppnå de betygskriterierna som minst ska uppfyllas, och inte på att alla elever ska nå så långt som möjligt. De ger exempel på att skolan haft som huvudsakligt mål att alla elever minst ska nå betyget E, och att underlaget som de får från skolledningen för sina analyser visar andel elever som nått betygsstegen E respektive F medan andelen som nått betygsstegen A–D redovisas sammanslaget. Av intervju med rektorn, och i skolans dokumenterade kvalitetsarbete, framgår att skolledningen i begränsad utsträckning analyserar elevernas kunskapsresultat. I skolans dokumenterade kvalitetsarbete konstateras exempelvis att naturorienterande ämnen, genomgående i högstadiet, tillhör de ämnen med lägst måluppfyllelse. Någon analys av vad som påverkar och orsakar dessa resultat framgår dock inte. I kvalitetsarbetet framgår inte heller någon analys av skillnader i kunskapsresultat mellan olika elevgrupper, så som utifrån kön, utländsk bakgrund eller föräldrars utbildningsnivå eller några jämförelser med riksgenomsnitt.

Rektorn berättar att det sedan två år tillbaka pågår fortbildningsinsatser för att utveckla ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i undervisningen. Vissa lärare berättar samtidigt att det inte finns någon gemensam bild av skolans utmaningar och målsättningar, att det är otydligt för dem hur skolans utvecklingsarbete syftar till att förbättra elevernas kunskapsresultat och att insatser som genomförs därför inte heller alltid leder till någon utveckling av undervisningen. Rektorn beskriver att hen är medveten om att det i undervisningen i vissa ämnen finns utvecklingsbehov som skolan enligt rektorn för närvarande har svårt att åtgärda. Såväl rektorn som lärarna beskriver att lärarnas förutsättningar att tillgodose elevernas behov av stöd och stimulans i undervisningen i vissa ämnen påverkas negativt av begränsningar i skolans befintliga lokaler. Lärare beskriver exempelvis svårigheter med att tillgodose elevernas behov av stöd och utmaningar i undervisningen, bland annat på grund av stora undervisningsgrupper och underdimensionerade klassrum. Rektorn säger i intervju att hen är väl medveten om dessa begränsningar men att skolan saknar ekonomiska resurser och lokaler för att i vissa ämnen kunna genomföra de organisatoriska förändringar avseende lokaler och gruppstorlekar som de skulle vilja.

Bedömningsområde 3: Inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval

Här bedöms i vilken utsträckning inslag som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval integreras i undervisningen. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterium:

- Lärarna förmedlar en positiv syn på skolarbete och betydelsen av skolarbete för elevernas framtida studie- och yrkesval. Lärarna integrerar studie- och yrkesvägledningen i undervisningen och bidrar därigenom till att synliggöra faktorer² som kan påverka studie- och yrkesval. Lärarna visar i undervisningen upp en bred vy av möjliga studie- och yrkesval.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *låg utsträckning* integrerar inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval.

Granskningen visar att lärarna i liten mån förmedlar en positiv syn på skolarbete i relation till elevernas framtida studie- och yrkesval. De kopplar i begränsad utsträckning samman skolämnena med vägledning inför elevernas framtida val och visar sällan på skolarbetets betydelse för elevernas framtidsutsikter. Vidare visar lärarna i liten mån på en variation av utbildningsvägar, yrken och branscher samt ger eleverna begränsade möjligheter att i undervisningen utveckla förmågan att göra medvetna och välinformerade val. Lärarna problematiserar också i liten mån och visar på alternativ till traditionella föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund som kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendationer för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Lärarna skapar i liten mån en positiv syn på skolarbete genom att framhålla skolarbetets betydelse för elevernas framtida studie och yrkesval

Granskningen visar att lärarna i begränsad utsträckning kopplar samman skolämnena med vägledning inför elevernas framtida val och endast i viss mån visar på skolarbetets betydelse för elevernas framtidsutsikter. I intervjuer med

² Såsom socioekonomisk bakgrund, kön och kulturell bakgrund.

såväl elever som lärare framkommer att det skiljer sig åt mellan lärare och ämnen om och i vilken mån de drar paralleller mellan undervisningens innehåll och möjliga studie- och yrkesval. Lärarna ger exempel på att alla undervisande lärare vid något enstaka tillfälle skulle synliggöra yrken kopplat till sina undervisningsämnen i samband med att eleverna under pandemin genomförde sin praktiska arbetslivsorientering (prao) på skolan. Vissa lärare ger exempel på att de även vid andra tillfällen kopplar sina undervisningsämnen till olika yrken inom exempelvis arkeologi, ekonomi, sport och musik. Det framkommer dock också exempel på lärare som inte brukar koppla undervisningen till möjliga studie- och yrkesval, och lärare som upplever att skolans arbete med studie- och yrkesvägledning bedrivs frikopplat från undervisningen. Vidare beskriver såväl lärarna som eleverna att det, framförallt i vissa klasser, finns många elever som är omotiverade till skolarbetet. Enligt lärarna och studie- och yrkesvägledaren finns inte några gemensamma arbetsmetoder för att i undervisningen förmedla skolarbetets betydelse för elevernas framtida studie- och yrkesval, för att motivera eleverna. Vissa lärare ger exempel på att de försöker prata med eleverna om att de gör skolarbetet för sin egen skull och för sin framtid samt att de, i de fall de känner till elevers mål för framtiden, använder sig av den kunskapen för att motivera elever i skolarbetet. Lärarna och samtliga elevgrupper beskriver samtidigt att lärarna generellt inte tar reda på elevernas ambitioner och framtidsmål i undervisningen. Vissa lärare berättar att de inte på något medvetet sätt integrerar studie- och yrkesvägledning i planeringen och genomförandet av undervisningen, och att de därför inte heller förmedlar betydelsen av skolarbetet för elevernas framtida studie- och yrkesval i någon större utsträckning.

Lärarna synliggör i liten mån en variation av möjliga studie- och yrkesval samt faktorer som kan påverka elevernas studie- och yrkesval

Granskningen visar att lärarna i liten mån visar på en variation av utbildningsvägar, yrken och branscher och ger eleverna begränsade möjligheter att i undervisningen utveckla förmågan att göra medvetna och välinformerade val. Såväl eleverna som lärarna ger exempel på att det förekommer att utbildningar och yrken kommer upp till diskussion i undervisningen i de fall elever själva ställer frågor till lärarna. Samtliga intervjuade elevgrupper uppger dock att de i övrigt i undervisningen inte pratar om eller arbetar med moment som handlar om utbildningar och yrken. Enligt lärarna arbetar de inte på något strukturerat sätt med att bredda elevernas bild av möjliga studie- och yrkesval, utan det sker i huvudsak i form av punktinsatser i samband med att eleverna ska genomföra prao. Av intervjuer med lärarna och eleverna framkommer också få exempel på att eleverna ges utrymme under lektionerna att reflektera över framtida val av studier och yrken. De ger förvisso exempel på att eleverna i samband med prao fått genomföra självtest för att se vilka yrken som skulle kunna passa dem, och en lärare berättar att hen i ett ämne ibland genomför skrivuppgifter som är kopplade till elevernas framtid. Det

framkommer dock även exempel på lärare som beskriver att det inte är alla lärares ansvar att arbeta för att eleverna ska utveckla sin förmåga att göra medvetna och välinformerade val.

Granskningen visar vidare att lärarna i liten mån problematiserar och synliggör faktorer som kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval. Av intervjuer med såväl rektorn som lärarna samt specialpedagogen och studie- och yrkesvägledaren framkommer att det finns traditionella föreställningar kopplat till kön och till socioekonomiska faktorer i skolans närsamhälle som begränsar elevernas tankar om sitt framtida val av utbildning och yrke. Lärarna berättar exempelvis att en låg utbildningsnivå bland befolkningen och en låg förekomst av arbetstillfällen som kräver högre utbildning medför att eleverna generellt har få vuxna förebilder med högskoleutbildning och därför inte heller inspireras till sådana vägval. Av intervjuer med lärarna och eleverna framgår att lärarna i undervisningen sällan problematiserar och visar på alternativ till traditionella föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund som kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval. Eleverna och lärarna ger endast enstaka exempel på att eleverna läst om eller mött personer som gjort yrkesval som bryter mot det som är traditionellt, då utifrån ett könsperspektiv. Flera lärare uttrycker att deras förhållningssätt är att inte påverka eleverna i hur de tänker kring sina studie- och yrkesval, och att de därför inte arbetar på något medvetet eller planerat sätt för att synliggöra föreställningar och normer som kan påverka eleverna i det avseendet.

Bedömningsområde 4: Förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterium:

- Rektorn förmedlar betydelsen av att elever får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval, till såväl studie- och yrkesvägledaren som till lärarna. Rektorn ger förutsättningar för en vägledning som är integrerad i undervisningen och som vidgar elevers perspektiv.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *låg utsträckning* skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval.

Granskningen visar att rektorn i liten mån förmedlar betydelsen av att ge eleverna en bred bild av möjliga studie- och yrkesval. Rektorn organiserar studie- och

yrkesvägledningen så att eleverna får möjlighet att möta en variation av olika företrädare för arbetslivet och utbildningsväsendet. Rektorn förmedlar dock i liten mån till personalen att det är skolans uppdrag att vidga elevernas perspektiv för att ge dem goda förutsättningar att kunna göra väl underbyggda studie- och yrkesval. Rektorn ser inte heller till att studie- och yrkesvägledningen verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte ska begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Vidare ger rektorn endast i liten mån förutsättningar för en integrerad studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Rektorn har inte tydliggjort ansvarsfördelningen i skolans arbete med studie- och yrkesvägledning och försäkrar sig inte om att lärarna är införstådda med att de ska integrera studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen. Rektorn följer heller inte upp om lärarna har relevant kompetens inom området, och ser inte till att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som resurs för lärarna i arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendationer för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Rektorn förmedlar delvis betydelsen av att eleverna får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval

Granskningen visar att rektorn delvis förmedlar betydelsen av att ge eleverna en bred bild av möjliga studie- och yrkesval till personalen. Enligt eleverna och lärarna organiserar rektorn studie- och yrkesvägledningen så att eleverna får möjlighet att möta en variation av olika företrädare för arbetslivet och utbildningsväsendet, exempelvis genom att skolan bjuder in personer från olika arbetsplatser som berättar om olika utbildningsvägar och möjliga yrkesval. Lärarna berättar att skolan genom åren haft besök av personer med yrken såsom präster, byggnadsarbetare, ingenjörer och sjuksköterskor, och att eleverna under pandemin erbjöds sådana möten digitalt. Enligt rektorn och lärarna har rektorn dock inte på något tydligt sätt förmedlat till skolans personal att det är hela skolans uppdrag att vidga elevernas perspektiv för att de ska kunna göra väl underbyggda studie- och yrkesval. Lärarna berättar också att det inte finns något uttalat, sammanhållet eller målinriktat arbete på skolan för att elevernas studie- och yrkesval inte ska begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund eller för att motverka en svag utbildningstradition. Lärarna berättar att de förväntningar rektorn har uttryckt till dem gällande studie- och yrkesvägledning är avgränsat till insatser inför elevernas praobesök. Några lärare beskriver att de inte riktigt ser studie- och yrkesvägledning som sitt uppdrag. Enligt rektorn behöver skolledningen bli tydligare med att studie- och yrkesvägledning är hela skolans ansvar.

Rektorn ger endast i liten mån förutsättningar för en integrerad studie- och yrkesvägledning i undervisningen

Granskningen visar att rektorn i liten mån ger lärarna och studie- och yrkesvägledaren förutsättningar att bedriva en integrerad studie- och yrkesvägledning som bidrar till att vidga elevernas perspektiv. I intervju med skolledningen uttrycker rektorn en medvetenhet om att all skolpersonal behöver arbeta med studie- och yrkesvägledning för att skolans elever ska kunna fatta väl underbyggda beslut om sina framtida val av studier och yrken. Enligt såväl rektorn som personalen har arbetet med att skapa en sådan samsyn försvårats av täta rektorsbyten. Enligt såväl skolledningen som lärarna samt studie- och yrkesvägledaren har rektorn inte tydliggjort ansvarsfördelningen i skolans arbete med studie- och yrkesvägledning, och försäkrar sig inte heller om att lärarna är införstådda med att de ska integrera studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen. Rektorn ser heller inte till att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som resurs för lärarna i arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Enligt lärarna och studie- och yrkesvägledaren saknas också mötesforum och strukturerade former för samverkan dem emellan avseende frågor specifikt rörande studie- och yrkesvägledning. Skolledningen, lärarna och studie- och yrkesvägledaren beskriver vidare att rektorn inte heller inventerat lärarnas kompetens avseende studie- och yrkesvägledning, utan att det är något som lärarna förutsätts ha kunskaper om. Några lärare berättar att de har liten kunskap om vilka gymnasieutbildningar som finns att välja mellan, och vag kunskap om arbetsmarknaden i skolans lokala kontext.

Identifierade utvecklingsområden

Stimulera eleverna att utvecklas så långt som möjligt och stärka elevernas tillit till den egna förmågan

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom de områden som granskats bedömer Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver utveckla sin undervisning så att alla elever ges lärarstöd samt stimulans och utmaningar utifrån sina kunskapsmässiga nivåer. Vidare behöver lärarna ge eleverna kontinuerlig återkoppling som innehåller information om sina styrkor och hur de kan utvecklas mot målen.

Av granskningen framgår att lärarna till viss del utformar undervisningen så att den ger uttryck för höga förväntningar på elevernas förmåga. Alla lärare utformar dock inte sin undervisning så att eleverna utmanas utifrån sina kunskapsmässiga nivåer och alla lärare ger inte eleverna det lärarstöd de är i behov av för att de ska komma vidare i sitt lärande. Lärarna samverkar endast delvis med elevhälsan för att stimulera eleverna utifrån deras olika kunskapsmässiga nivåer. Vidare ger inte alla

lärare eleverna kontinuerlig återkoppling anpassad till elevernas behov och kunskapsnivåer som innehåller information om hur eleverna kan utvecklas ännu mer. Lärarna ger eleverna få möjligheter att själva reflektera över och utvärdera sitt lärande för att synliggöra deras framsteg.

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.³

Av läroplanen framgår att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen.⁴ Även elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.⁵ Undervisningen kan därför aldrig utformas lika för alla.

Vidare ska läraren stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.⁶ Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven bland annat utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.⁷

Skolinspektionen rekommenderar att lärarna utvecklar arbetet med att utforma undervisningen så att alla elever ges lärarstöd samt stimulans och utmaningar utifrån sin nivå. I detta arbete behöver vissa lärare i högre grad ta hänsyn till elevernas behov av utmaningar och visa höga förväntningar på eleverna. Det kan exempelvis handla om att tillhandahålla mer avancerade uppgifter när de når en viss nivå eller blir klara med vissa uppgifter. Lärarna kan även utveckla uppgifter som ger möjlighet till såväl breddning som fördjupning och låta eleverna samtala om frågor vars syfte är att bidra till reflektion och problematisering, både ämnesmässigt och tankemässigt. Vissa lärare behöver också utveckla arbetet med att ge eleverna kontinuerlig återkoppling om hur de ligger till just nu och om hur de

³ 1 kap. 4 § och 3 kap. 2 § skollagen (2010:800)

⁴ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

⁵ 3 kap. 2 § skollagen.

⁶ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

⁷ Ibid.

kan arbeta för att utvecklas ännu mer. Exempelvis kan lärarna ge eleverna återkoppling genom att beskriva deras styrkor och utvecklingsbehov i relation till specifika mål eller uppgifter. För att eleverna ska få uppleva att de gör framsteg och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt är det också viktigt att lärarna ger eleverna möjlighet att få träning i att själva reflektera över och utvärdera sitt lärande och sina målsättningar.

För detta utvecklingsarbete kan Skolverkets stödmaterial *Att planera, bedöma och ge återkoppling. Stöd för undervisning*⁸ vara värdefullt att använda.

- Rektorn behöver i högre grad skapa förutsättningar för lärarna att bedriva en undervisning som ger eleverna möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Detta innefattar att utveckla arbetet med att analysera vad som påverkar och orsakar skolans kunskapsresultat som underlag för att utveckla undervisningen samt att följa upp och säkerställa att de utvecklingsinsatser som genomförs för att utveckla undervisningen också implementeras i all undervisning.

Av granskningen framgår att rektorn endast delvis analyserar vad som påverkar och orsakar skolans kunskapsresultat, som underlag för att utveckla undervisningen så att alla elever ska nå så långt som möjligt. Enligt Skolverkets offentliga statistik avseende skolans kunskapsresultat kan Skolinspektionen exempelvis konstatera att det finns vissa övergripande mönster för skolan gällande kön och utländsk bakgrund. Läsåret 2021/22 nådde exempelvis elever med utländsk bakgrund, födda i såväl Sverige som utomlands, ett högre genomsnittligt meritvärde jämfört med elever med svensk bakgrund. Det genomsnittliga meritvärdet för flickor sjönk jämfört med det föregående läsåret, och var betydligt lägre jämfört med riksgenomsnittet för flickor, medan det för pojkar var oförändrat. Av granskningen framgår att rektorn inte analyserat vad som påverkat eller orsakat dessa mönster. De begränsningar som finns i analysen leder till att skolan till viss del saknar underlag för att utveckla undervisningen så att alla elever kan nå så långt som möjligt. Rektorn beskriver att det finns utvecklingsbehov i undervisningen i vissa ämnen, men att dessa för närvarande är svåra att åtgärda på grund av begränsningar i skolans befintliga lokaler.

Av skollagen framgår att huvudmannen har ansvar för att det finns de lokaler och den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas.⁹ Av läroplanen framgår att rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och

⁸ Skolverket (2020). *Att planera, bedöma och ge återkoppling Stöd för undervisning*. Publikationen finns att ladda ner som PDF från Skolverkets webbplats: skolverket.se/publikationer.

⁹ 2 kap. 35 § skollagen (2010:800).

kunskapskraven. Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och för att elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans de behöver. Vidare har rektorn ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.¹⁰

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn i högre grad skapar förutsättningar för lärarna att bedriva en undervisning som ger alla elever möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Det innefattar att utveckla arbetet med att analysera vad som påverkar och orsakar skolans kunskapsresultat som underlag för att utveckla undervisningen så att den ger förutsättningar för samtliga elever att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Genom att jämföra resultat för olika elevgrupper, såsom mellan flickor och pojkar, föräldrars utbildningsnivå, eller elever med svensk och utländsk bakgrund, kan man hitta skillnader, mönster och tendenser och dra slutsatser om samband och orsaker. Övergripande mönster i elevernas kunskapsresultat kan utgöra ett värdefullt innehåll i skolans analyser av hur skolan arbetar för att kompensera för elevernas olika förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, och därigenom också ingå i underlagen för att utveckla undervisningen. Skolinspektionen rekommenderar vidare att rektorn säkerställer att det som framkommer i analysen av elevernas kunskapsresultat, skolans arbetsprocesser och förutsättningar för elevernas lärande leder till reella utvecklingsåtgärder som gynnar undervisningen. Åtgärderna kan exempelvis handla om organisationsförändringar, samverkan samt kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte kring undervisningsnära frågor.

Mot bakgrund av det som framkommit av rektorns och lärares utsagor gällande lokaler vill Skolinspektionen påminna huvudmannen om att det är huvudmannens ansvar att följa upp och säkerställa att det vid Varagårdsskolan finns lokaler och utrustning som ger förutsättningar för en undervisning som stimulerar eleverna och ger dem möjlighet att nå så långt som möjligt. Att skolan har ändamålsenliga lokaler och utrustning är en förutsättning för en undervisning som omfattar hela det centrala innehållet i respektive undervisningsämne och att ge eleverna möjlighet att nå samtliga betygssteg.

Vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom de områden som granskats bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen. I detta arbete behöver lärarna i högre utsträckning problematisera och visa på alternativ till traditionella

¹⁰ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund som kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval. Rektorn behöver skapa förutsättningar för detta arbete genom att tydliggöra sina förväntningar, inventera och tillgodose lärarnas behov av kompetensutveckling samt se till att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som en resurs för lärarna i arbetet med integreringen.

Av granskningen framgår att lärarna i låg utsträckning integrerar inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval. Lärarna kopplar endast i viss mån samman skolämnena med vägledning inför elevernas framtida val och visar i begränsad utsträckning på skolarbetets betydelse för elevernas framtidsutsikter. Lärarna visar också endast i viss mån på en variation av utbildningsvägar, yrken och branscher, eller ger eleverna få möjligheter att i undervisningen utveckla förmågan att göra medvetna och välinformerade val. Lärarna problematiserar också i liten mån och visar på alternativ till traditionella föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund som kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval.

Av granskningen framgår också att rektorn i låg utsträckning skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval. Rektorn förmedlar inte på något tydligt sätt till skolans personal att det är hela skolans uppdrag att vidga elevernas perspektiv för att kunna göra väl underbyggda studie- och yrkesval och ser inte till att studie- och yrkesvägledningen verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte ska begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Rektorn har heller inte tydliggjort ansvarsfördelningen i skolans arbete med studie- och yrkesvägledning och inte försäkrat sig om att lärarna är införstådda med att de ska integrera studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen. Rektorn säkerställer inte heller att lärarna har kompetens inom området, och ser inte till att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som resurs för lärarna i implementeringsarbetet.

Enligt läroplanen har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen och, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning.¹¹

I läroplanen anges att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.¹² Skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och

¹¹ Lgr 22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

¹² Lgr 22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

ta ställning till frågor som rör den egna framtiden och har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. Alla som arbetar i skolan ska bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund.¹³ Läraren ska bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning. Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen samt vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.¹⁴

Skolan har ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav/förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.¹⁵ Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.¹⁶ Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor.¹⁷

Enligt Skolverket bör rektorn se till att se till att personalen på skolan har kunskaper om och förståelse för hur kön samt social och kulturell bakgrund påverkar elevernas studie- och yrkesval samt att de har kunskaper om hur elevernas föreställningar om utbildningar och yrken kan utmanas. Personalen måste skaffa sig aktuell kunskap om vilka faktorer som påverkar elevers val, vilka föreställningar elever har kring framtida studier och yrken samt hur de faktorerna samverkar.¹⁸

Skolinspektionen rekommenderar att lärarna med stöd av rektorn utvecklar arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Detta innefattar att lärarna i sin planering och genomförande av undervisningen i högre grad kopplar samman skolämnena med vägledning inför elevernas framtida val, visar en bred vy av möjliga studie- och yrkesval, och problematiserar kring till traditionella föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund som kan begränsa eleverna i deras framtida studie- och yrkesval. Skolinspektionen rekommenderar att rektorn ger förutsättningar för detta arbete genom att tydliggöra skolans uppdrag

¹³ Lgr 22, avsnitt 2.6 Skolan och omvärlden.

¹⁴ Lgr22, avsnitt 2.6 Skolan och omvärlden.

¹⁵ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

¹⁶ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

¹⁷ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

¹⁸ Skolverket (2013), *Skolverkets allmänna råd med kommentarer. Arbete med studie- och yrkesvägledning*, s. 20 och 24.

avseende studie- och yrkesvägledning, inventera och tillgodose lärarnas kompetens inom området samt förtydliga hur studie- och yrkesvägledarens kompetens ska användas som stöd för integreringen. Genom ett medvetet och målinriktat arbete med studie- och yrkesvägledning i undervisningen kan eleverna inte bara ges bättre förutsättningar att utveckla sin valkompetens utan också nå ökad motivation till skolarbete.

För detta utvecklingsområde kan Skolverkets forskningsöversikt *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande*¹⁹ och modulen Studie- och yrkesvägledning i undervisningen åk F-9, då särskilt *Del 4. Normkritiska perspektiv på studie- och yrkesvägledning i undervisningen*, vara värdefulla att använda.²⁰

På Skolinspektionens vägnar,

Beslutet har fattats av Caroline Engskär, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Lena Johansson. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Robert Kihlberg och Stina Johansson deltagit.

¹⁹ Skolverket (2020). *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande*.

²⁰ <https://larportalen.skolverket.se/#/modul/3d-skola-och-arbetsliv/Grundskola/931-studie-yrkesvagledning>

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Underlag för bedömning

Skolinspektionen har genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Varagårdsskolan under höstterminen 2022. Vid intervjuerna har information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten inhämtats. Intervjuerna genomfördes av utredarna Lena Johansson och Robert Kihlberg.

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever i årskurserna 8 och 9.
- Tre gruppintervjuer med lärare som undervisar i årskurserna 7–9.
- En intervju med personal som har specialpedagogisk kompetens samt skolans studie- och yrkesvägledare.
- En intervju med skolans tillförordnade rektor och biträdande rektor för förskoleklass och årskurserna 1–6.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt officiell statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från intervjuerna för faktakontroll.

Fakta om granskad verksamhet

Varagårdsskolan är en kommunal grundskola belägen i Bjuvs kommun. Skolenheten omfattar totalt 557 elever varav 269 elever går i årskurserna 7–9, 122 elever går i årskurserna 4–6 och 166 elever går i förskoleklass och årskurserna 1–3. Eleverna i årskurserna 7–9 är indelade i fyra parallella klasser. I årskurserna 7–9 arbetar 34 undervisande lärare, varav 23 är legitimerade och 18 saknar behörighet i ett eller flera av sina undervisningsämnen. Lärarna är organiserade i ett arbetslag per årskurs samt i årskursövergripande ämneslag. Skolenheten har tillgång till tre specialpedagoger samt en studie- och yrkesvägledare med examen från studie- och yrkesvägledarprogrammet, samtliga med 100 procents tjänst. Skolan leds vid tiden för granskningen av en tillförordnad rektor, vilken tidigare arbetat som biträdande rektor för årskurserna 7–9. Det finns även en biträdande rektor för förskoleklass och årskurserna 1–6.

Vad gäller skolans socioekonomiska förutsättningar tillhör kommunen, enligt Delmos segregationsbarometer framtagen år 2021, *områden med stora socioekonomiska utmaningar*. Andelen invånare i kommunen i åldern 16–64 år som har eftergymnasial utbildning är enligt Statistikmyndigheten SCB 18 procent, vilket kan jämföras med motsvarande andel i riket som är 37 procent. Sett till de tre senaste åren har cirka 33 procent av Varagårdsskolans elever föräldrar med eftergymnasial utbildning, enligt Skolverkets offentliga statistik (SIRIS). Detta kan

jämföras med motsvarande andel i riket som under samma tidsperiod varit 60–62 procent. I SIRIS framgår vidare att andelen av skolans elever som har utländsk bakgrund under de senaste två åren varit 55 procent, vilket kan jämföras med cirka 27 procent i riket.

Enligt uppgifter i SIRIS sjönk det genomsnittliga meritvärdet för eleverna vid Varagårdsskolan från 213 läsåret 2020/21 till 205 läsåret 2021/22. Detta kan jämföras med det genomsnittliga meritvärdet för elever i riket som var 232 läsåret 2020/21 och 229 läsåret 2021/22. Sett till kön var det vid Varagårdsskolan flickornas genomsnittliga meritvärde som sjönk, från 228 till 209, medan pojkarnas meritvärde var 202 båda läsåren. Detta kan jämföras med riksgenomsnittet för läsåret 2021/22 där det genomsnittliga meritvärdet för flickor var 240 och för pojkar var 219.

Varagårdsskolans genomsnittliga meritvärde sett till elever med utländsk bakgrund visar att såväl elever med utländsk bakgrund födda i Sverige som utomlands läsåret 2021/22 nådde högre genomsnittligt meritvärde jämfört med motsvarande elevgrupper i riket. Såväl elever med utländsk bakgrund födda i Sverige som utomlands nådde också ett högre genomsnittligt meritvärde än elever med svensk bakgrund. Elever med svensk bakgrund vid Varagårdsskolan nådde 197 i genomsnittligt meritvärde, vilket kan jämföras med motsvarande resultat för elever med svensk bakgrund i riket som var 238.

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer (26 kap. 20 § skollagen). Nedan redovisas de mål och riktlinjer som är relevanta för den här granskningen.

Stimulera eleverna att utvecklas så långt som möjligt och stärka elevernas tillit till den egna förmågan

Skollagen

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.²¹

Läroplanen för grundskolan

Av läroplanen framgår att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen.²² Även elever som lätt når de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.²³ Undervisningen kan därför aldrig utformas lika för alla.

Av läroplanen framgår vidare att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende.²⁴ Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet.²⁵

Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna

²¹ 1 kap. 4 § och 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

²² Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

²³ 3 kap. 2 § skollagen.

²⁴ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

²⁵ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.²⁶

Läraren ska stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.²⁷ Läraren ska vidare: ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven bland annat utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.²⁸

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans de behöver. Vidare har rektorn ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.²⁹

Vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Skollagen

Enligt skollagen ska elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses.³⁰

Läroplanen för grundskolan

I läroplanen anges att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.³¹ Skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden och har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. Alla som arbetar i skolan ska bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund. Läraren ska bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning. Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda

²⁶ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för utveckling och lärande.

²⁷ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

²⁸ Ibid.

²⁹ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

³⁰ 2 kap. 29 § skollagen (2010:800).

³¹ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen samt vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.³²

Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav/förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.³³ Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.³⁴ Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor.³⁵

Rektorn har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen och, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning.³⁶

³² Lgr22, avsnitt 2.6 Skolan och omvärlden.

³³ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

³⁴ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

³⁵ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

³⁶ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.